

Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi

Süha Ünsal

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın, kendi de-yimiyle, kırk yıl süren tarih araştırmalarının sonuçları, şu ya da bu ölçüde bütün çalışmalarına (ve siyasetine) yansımıştır. Kendisinin kısaca "Tarih Tezi" olarak adlandırdığı bu çalışmaları, bütün çabasına rağmen, uzunca bir süre beklediği ilgiyi oluşturamamıştır. "Beklenebileceği gibi orada ortaya konulan tarih tezi bir zindan kuyusunun duvarına vurulmuş yumruğa benzedi. Yankısız kaldı." ¹

Biz, bu kısa yazıda, Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerinin eleştirel bir değerlendirmesini yapmayı değil ², daha çok, kavramlarını ve kaynaklarını tanıtmayı amaçlıyoruz.

¹ Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Toplum Biçimlerinin Gelişimi*, Bibliotek Yayınları, İstanbul, 1980, s.7.

² "Tarih Tezi"nin eleştirel değerlendirmelerine örnek olarak bkz. Murat Belge, "Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın Tarih Tezi Üzerine", *Birikim*, Haziran 1975, Sayı:4, s.45-45 ve Kenan Somer, "Atüt Sivil Toplum ve Batılılaşma Üzerine Aykırı Düşünceler", *Marksızım ve Gelecek*, Güz 1989, Sayı:2, s.77-100.

Kıvılcımlı, tarih çalışmalarının ilk ürününü, İstanbul'un Fethi'nin 500. yılında "*Fetih ve Medeniyet*" adıyla yayınladı. ³ Ancak bu çalışma, Kıvılcımlı'nın tarih araştırmalarının acele bir ürünü sayılabilir. "Tarih Tezi"nin kavranmasında anahtar rolü oynayacak birçok kavram henüz açıklığa kavuşmuş değildir. Bu anlamda, Kıvılcımlı'nın tarih araştırmalarının temel ürünü 1965'te yayınlanan "*Tarih Devrim Sosyalizm*" adlı çalışmasıdır. ⁴ Bu çalışmanın temel kaynağı, Engels'in "*Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*" adlı çalışması ve bunun aracılığıyla da Morgan'ın "*Eski Toplum*" araştırmasıdır. Kıvılcımlı, *Tarih Devrim Sosyalizm*'de Morgan'ın "vahşet", "barbarlık", ve "uygarlık" sınıflamasını (Engels aracılığıyla) olduğu gibi alarak, buradan, kendi tarih tezinin anahtar kavram-

³ Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Fetih ve Medeniyet bir tarih tezinin ışığı altında*: İstanbul'un Fethi, Yol Yayınları, İstanbul, 1980.

⁴ Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Tarih Devrim Sosyalizm*, Bibliotek Yayınları, İstanbul, 1980.